

**ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ПРАВОВА ОСВІТА:
ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГІГІЄНИ
СЕРЕД СТУДЕНТІВ-ПРАВНИКІВ**

Ларченко Марина Олександрівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кібербезпеки та математичного моделювання,

Національний університет «Чернігівська політехніка»

м. Чернігів, Україна;

доцент кафедри політології, права та філософії,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

м. Ніжин, Україна

Сучасні збройні конфлікти супроводжуються активним використанням інформаційних технологій для впливу на громадську думку, дестабілізації суспільства та маніпуляції правовою свідомістю. Інформаційні війни стали невід'ємною частиною сучасних міжнародних відносин, а їхнім об'єктом дедалі частіше стають студенти, особливо майбутні юристи, які є носіями правової культури суспільства. Особливо актуальними представляються ці питання в умовах сучасної російсько-української війни. Тому потрібно розробляти дієві підходи до формування цифрової гігієни як складової юридичної освіти, що сприятиме підготовці фахівців, здатних протидіяти дезінформації та інформаційним маніпуляціям.

Інформаційні війни можна визначити як комплекс заходів, сформованих як вплив на інформаційний простір для досягнення політичних, економічних або військових цілей. Традиційно основні методи інформаційного впливу включають: дезінформацію, тобто поширення неправдивих або перекручених відомостей; маніпуляцію громадською думкою, тобто використання медіа для створення бажаного інформаційного ефекту; кіберпропаганду, тобто застосування соціальних мереж, ботів та фейкових акаунтів для поширення пропагандистських матеріалів; фішинг та соціальну інженерію, що застосовуються з метою отримання конфіденційної інформації шляхом маніпуляції свідомістю [1].

Цифрова гігієна – це сукупність навичок і знань, необхідних для безпечного та критичного споживання інформації у цифровому середовищі. Для студентів-правників вона є особливо важливою, оскільки вони повинні не лише вчасно розпізнавати маніпуляції, але й забезпечувати правовий захист від їхніх наслідків. Саме тому діючий

Стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 Право містить компетентності, що забезпечуються такими дисциплінами як юридична логіка, юридична деонтологія та юридична риторика. Ці дисципліни формують у студентів критичне мислення, навички аналізу правової інформації та аргументованого доведення власної позиції. Юридична логіка допомагає розпізнавати помилки в судженнях та оцінювати достовірність аргументів, що є ключовим у протидії інформаційним маніпуляціям. Юридична деонтологія розкриває етичні аспекти правозастосування та відповідальність юриста за поширення недостовірної інформації. Юридична риторика, своєю чергою, навчає ефективному використанню мовних засобів у судових дебатах та професійній комунікації, що є необхідним у боротьбі з дезінформацією та правовими загрозами в цифровому просторі.

З огляду на нові виклики, спричинені інформаційною війною, ці дисципліни мають бути доповнені елементами цифрової гігієни та кібербезпеки, що допоможе студентам-правникам не лише орієнтуватися у величезному потоці інформації, а й ефективно реагувати на інформаційні загрози та формувати правові механізми їх подолання.

Основними (базовими) принципами цифрової гігієни є:

- 1) перевірка джерел інформації, що включає аналіз надійності та авторитетності медіаресурсів;
- 2) розпізнавання маніпуляцій, що включає виявлення емоційних та когнітивних пасток у новинах;
- 3) безпека персональних даних, а саме запобігання витоку особистої інформації;
- 4) захист від кіберзагроз, зокрема використання безпечних паролів, антивірусного ПЗ та інших заходів кібербезпеки.

Загалом, у міжнародному та національному законодавстві існують різні механізми боротьби з дезінформацією. Так міжнародне право містить резолюції ООН та рекомендації ЄС щодо інформаційної безпеки, зокрема “Посилений Кодекс практики з дезінформації”. У національному законодавстві є чинними Закони України: “Про основні засади забезпечення кібербезпеки України”, “Про захист персональних даних”, “Про інформацію”, “Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів” тощо. Передбачена також кримінальна відповідальність за поширення фейкових новин, пропагандистських матеріалів, іншу діяльність пов’язану з поширенням забороненої інформації або перешкоджання поширенню відкритої інформації (Стаття 111¹. Колабораційна діяльність; Стаття 182. Порушення недоторканності приватного життя; Стаття 255¹. Встановлення або поширення злочинного впливу; Стаття 345¹. Погроза або насильство щодо

журналіста; Стаття 436¹. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів [2]).

Для підготовки юристів, здатних ефективно працювати в умовах інформаційної війни, необхідно включити до навчальних програм окремі дисципліни або теми, що стосуватимуться наступного: інформаційне право та цифрові права людини, медіаграмотність та аналіз інформаційних потоків, основи кібербезпеки та захисту цифрової ідентичності, правові аспекти дезінформації та маніпуляцій у ЗМІ.

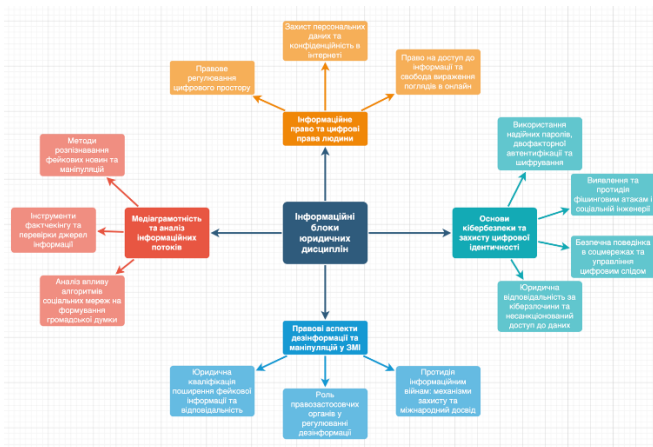

Рис. 1. Схематичне зображення інформаційних блоків юридичних дисциплін (власна розробка)

Таким чином, інформаційні війни є серйозним викликом для сучасної правової освіти, що вимагає від студентів-правників не лише знання законодавства, але й навичок цифрової гігієни. Впровадження відповідних навчальних програм сприятиме підготовці фахівців, здатних ефективно протидіяти інформаційним загрозам та захищати правове поле у цифровому середовищі.

Література

1. EU vs Disinfo. Strategies to Combat Disinformation in the Digital Age. URL: <https://euvsdisinfo.eu>
2. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>